Cana asobnaha numaru 20 hr. Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 35. Wilnia, Niadziela 17 Červienia 1928 h. Hod IV (XII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMĄDZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 6 hadz. wieč.

„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod — 10 zał., na paŭhoda — 5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał. HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cana abwiestak: na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drebnaha druku ŭ wadnej pałoscy

Kala sprawy Wilenščyny.

Adnastaronnaje wyrašeńnie sprawy Wilenščyny znašło, jak wiedajem, adhałosak u Lizie Narodaŭ 10 śniežnia 1927 h. Liha Narodaŭ, spadziajučysia, widać, asiahnuć poŭnaje parazumieńnie miž Litwoj i Polščaj. paradziła hetym abiedźwium dziaržawam prystupić da biespasrednych pierahaworaŭ.

Da pierahaworaŭ hetych abiedźwie starony prystupili. Paśla supolnaj narady ŭ Karaleŭcy adbylisia paasobnyja adumysłowyja narady ŭ Berlinie, Koŭnie i Waršawie. Wyniki hetych naradaŭ akazalisia nijakimi. Jasnym stałasia ŭsim, što biez sprawiadliwaha wyrašeńnia sprawy Wilenščyny, jak sprawy asnaŭnoj, nia moža być mowy ab niejkim parazumieńni miž Litwoj i Polščaj.

Na pačatku červienia sioł. h. Liha Narodaŭ na swaim pasiedžańni ŭ pieršuju čarhu uznoŭ zaniałasia polska-litoŭskim sporam. Na hety raz jana ŭžo žadała pačuć niešta kankretnaje ab parazumieńni miž Litwoj i Polščaj. Adnak, na wialiki swoj žal, z dakładu ab hetaj sprawie dawiedałasia, što pierahawory litoŭska-polskija dahetul nie dali ničoha.

Litoŭski premjer Waldemaras zajawiŭ Lizie Narodaŭ, što ŭsia trudnaść znachodzicca ŭ sprawie Wilenščyny. A prad astatniaj sesijaj Lihi Narodaŭ Litwa abwieściła nowuju kanstytucyju, u jakoj haworycca, što stalicaj Litwy jość Wilnia. Fakt hety na siabroŭ Lihi Narodaŭ, u toj ličbie i na Polšču, zrabiŭ wialikaje ŭražańnie.

Waldemaras niezadoŭha prad sesijaj Lihi Narodaŭ, budučy u Londynie, aznajmiŭ presie, što Litwa liča Wilniu swajej stalicaj dziela nastupnych praŭnych pryčyn: a) Wilnia była aznačana stalicaj Litwy jašče ŭ pieršaj kanstytucyi litoŭskaj u 1918 h., b) Traktat Suwalski z Palakami ŭ 1920 h. takža pryznaŭ Wilniu stalicaj Litwy i c) pastanowa Rady Ambasadaraŭ u 1923 h., jakaja pryznała za akančalnyja hranicy Litwy i Polščy, Litwu nie abawiazwaje, bo hetaja astatniaja nie padpisywała Wersalskaha traktatu, z jakoha wynikaje kompetencyja Rady Ambasadaraŭ i d) što sama Liha Narodaŭ 10 śniežnia 1927 h. sprawu Wilenščyny pryznała nia wyrašanaj.

Majučy ŭsio heta na ŭwazie, Liha Narodaŭ sprawu litoŭska-polskaha sporu adłažyła da wosieni. Pierahawory miž Litwoj i Polščaj choć aficyjalna nie pierarwanyja, ale faktyčna možna ich uważać za nia istnujučyja.

Najbolš žadaŭ zhody miž Litwoj i Polščaj pradstaŭnik Anhlii Čemberlen. Zrazumiełaja reč, što jon tak musiŭ rabić. Astatnim časam, jak wiedajem, u Kitai ŭziało wierch wojska nacyjanalnaje, za płačyma jakoha staić S. S. R. R. Hetaja kitajskaja pieramiena ŭ pieršuju čarhu bje pa intaresach Anhlii ŭ Kitai, dzie kapitał anhlijski zapuściŭ hłyboka kareńni. Dyk Anhlija duža zacikaŭlena ŭ tym, kab jak najchutčej załahodzić spor litoŭska-polski, adharadžajučy takim čynam Litwu ad wystupleńnia z Lihi Narodaŭ i ad bližejšaha parazumieńnia jaje z S. S. R. R.

Tymčasam trudna wymahać ad Litwy zhody na pryznańnie ciapierašniaha palityčnaha stanu Wilenščyny. Zrabić heta nia maje jana nijakaj racyi.

Z druhoha-ž boku treba tolki dziwicca z polskaj palitykі, jakaja wyrašyŭšy sprawu Wilni adnastaronna, na swaju karyść, damahajecca, kab i Litwa hetaje wyrašeńnie pryznała.

Polšča ŭsiu winu nieparazumieńnia čamuści składaje na Litwu, a tymčasam sama, trymajučysia swajho wyklučnaha prawa da Wilenščyny, badaj hałoŭnaj źjaŭlajecca winoŭnicaj litoŭska-polskaha nieparazumieńnia.

Nia treba takža zabywacca, što majuć swoj hołas u hetaj sprawie takža i Biełarusy, jakija, iduččy pa linii swaich intaresaŭ narodnych, palityčnych i ekanamičnych i pa linii histaryčnych perspektywaŭ, razam z Litoŭcami ličać siabie tak-ža ŭ prawie da sprawiadliwaha wyrašeńnia sprawy Wilenščyny.

Da adnastaronnaha Wilenskaha Sojmu 1921 h., pryznajučaha Wilenščynu wyklučna za Polščaj, Biełarusy ruki swajej nie pryłažyli, bo, jak wiedajem, razam z Litoŭcami ŭstrymalisia ad hałasawańnia.

Palityka ŭ dalejšym pašła takoj darohaj, što Biełarusy faktyčna akazalisia pazbaŭleny ŭ hetaj sprawie swajho hołasu. Miensk pa rukach i nahach źwiazany palitykaj Maskwy, jakaja astatnimi hadami ŭściaž šukaje bližejšaha parazumieńnia z Polščaj i takim čynam biełaruskija palityčnyja sprawy ŭciahiwaje ŭ kruh swaich intaresaŭ i swajej palityki. Ale jak-by tam nia było, nia hledziačy na ciažkija warunki Biełaruskaha narodu, jak pad Polščaj, dzie Biełarusy na't kulturnaj aŭtanomii nia majuć, tak i ŭ Radawaj Biełarusi, dzie jość poŭnaja zaležnaść ad partyi kamunistyčnaj i ad maskoŭskaj palityki, adradžeńnie našaje idzie šparkimi šahami ŭpierad i narod naš ci siańnia ci zaŭtra ŭ kožnaj sprawie jaho datyčačaj skaža swajo ważkaje słowa.

Sprawa Wilenščyny znajdzie swajo sprawiadliwaje i akančalnaje raźwiazańnie na linii Koŭna-Miensk.

Pakul-ža Biełaruski Narod u sprawie Wilenščyny jość faktyčna biezhałosnym i pakul jon zmušany być tolki świedkaj zmahańnia Litwy za sprawiadliwaje wyrašeńnie sprawy Wilenščyny, pawinien razważać henyja litoŭskija zmahańni, jak zmahańni ŭ peŭnaj miery i za našy biełaruskija intaresy, wiedajučy, što prydzie toj čas na našych litoŭska-biełaruskich ziemlach, kali dojdzie da federacyi niezaležnych narodaŭ litoŭskaha i biełaruskaha, jak hałoŭnych spadkabiernikaŭ wialikich histaryčnych idejaŭ Wialikaha Kniazstwa Litoŭska-Biełaruskaha.

Pramowa pasła F. Jaremiča ŭ Sojmie, skazanaja 1 červienia 1928 h.

Wysokaja Pałata! Dyskutujem siońnia nad budžetam, jaki padany ŭradam i jaki źjaŭlajecca bolej jak na poŭmilijarda wyšejšym, čym u 1927 h. Jak adznačyŭ ja ŭ papiaredniaj pramowie, kali byŭ razhladany prajekt prawizaryčnaha budžetu, staranna sačyŭ ja i šukaŭ, kab dzie-niebudź znajšci pazycyju, jakaja-b wyznačała što-kolečy dla Biełaruskaha Narodu. Adnak -ža hetakaj pazycyi ŭrad, jaki zajmaŭ stanowišča u budžetnaj kamisii, nie pakazaŭ i siahońnia hetakaj pazycyi niama. Dwa z paławinaju milijony Biełarusaŭ płaciać padatki i trymajuć usie dziaržaŭnyja ciažary, a da siońniašniaha dnia nia majuć ničoha ŭ budžecie! .

Pierachodziačy da inšych sprawaŭ, u papiaredniaj majej pramowie ja skazaŭ, što ŭ Polščy źjaŭlajucca najważniejšymi dwa pytańni: pieršaje pytańnie — palityčnaje, h. zn. sprawa nacyjanalnych mienšaściaŭ, a druhoje — heta ziamielnaja reforma. Ja tady ŭžo adznačyŭ, što hetyja dwa pytańni nia mohuć być wyrašany dziela taho, što siły ŭ hetym parlamancie składajucca ci skłalisia nienarmalna, dziakujučy tamu, što sučasny ŭrad prawioŭ wybary nia ŭ tym kirunku, kab wyrašyć hetyja dwa wialikija pytańni. Wyjawiłasia takža, što i sučasny ŭrad da siońniašniaha dnia idzie tymi samymi darohami, jakimi chadzili i endeckija ŭrady.

Kali-ž piarojdziem da sprawy nacyjanalnych mienšaściaŭ, dyk uhledzim, jak hetaja sprawa wyjaŭlajecca. Uważliwa słuchaŭ ja ŭčora pramowu p. w.-premjera Bartela, ale-ž p. w.-premjer aniwodnaha słowa nie skazaŭ ab nacyjanalnych mienšaściach, byccam hetych mienšaściaŭ u Polščy zusim nia było. Pawodle-ž nawat polskaj statystyki 1921 h. (jakaja źjaŭlajecca niesprawiadliwaj, bo faktyčna jość— 39½ proc.) u Polščy jość 33 proc. žycharstwa nia polskaje nacyi. W.-premjer wychodzić, hawora palityčnuju pramowu pry budžecie, prywodzić niekatoryja ličby, i ani słowa ab tych nacyjanalnych mienšaściach, jakija źjaŭlajucca hramadzianami druhoje kategoryi.,. (Hołas: pan škaduje?...) Zusim nie škaduju!... Nawat endeckija ŭrady choć adnym słoŭcam uspaminali ab nacyjanalnych mienšaściach: sučasny-ž urad maršałka Piłsudzkaha hawora, što ich užo zusim niama, ci moža baicca padymać pytańnie ab nacyjanalnych mienšaściach.

Ciapier wy, pany, kryčycio, što pašyrajecca kamunizm, što adtul idzie balšawickaja nawała... (Hołas: niama strachu)... Jak tolki što zdarycca, dyk zaraz-ža haworycie ab kamuniźmie.., A ja pytajusia, što wy zrabili dla taho, kab nia było kamunistyčnaha ruchu? Asiarodak biełaruskaha i ŭkrainskaha adradžeńnia znachodzicca na Uschodzie, a nie na Zachodzie (Hołas z ławaŭ B. B.: na što-ž Alachnowiča aryštawali?). A na što-ž Taraškiewiča asudzili na 12 hadoŭ wastrohu, taho, jaki plačo-ŭ-plačo zmahaŭsia pry Piłsudzkim, taho, jaki byŭ dyrektaram departamantu ŭ „Siaredniaje Litwie?"

Ciapier chaču pierajšci da školnictwa. Učora pan wice-ministar pachwaliŭsia tym, što źmienšyŭ kolkaść školaŭ. Uwa ŭsiej Polščy źmienšana na 689 škoł, a z hetaje ličby na biełaruskija abšary prychodzicca paławina. A znača, nia hledziačy na toje, što ŭrad nie daje biełaruskaha školnictwa, ani dziaržaŭnych ani prywatnych školaŭ, ale-ž koštam biełaruskich abšaraŭ niščyć i tyja škoły, jakija tam byli. Dyk woś, pany, ci nie źjaŭlajecca heta ŭ zapraŭdnaści niedarečnaściaj, kab taki, jak narod biełaruski, narod dwuch z paławinaju milijonaŭ da sioniašniaha dnia nia mieŭ škoły. Nia majem aniwodnaje wučycielskaje seminaryi nia tolki dziaržaŭnaje, ale-ž nawat nie dazwalajuć nam adčynić prywatnuju seminaryju. Nia majem aniwodnaje dziaržaŭnaje himnazii, majem try prywatnyja himnazii, jakim nie dajuć publičnych prawoŭ. Nia pryjmajuć da ŭniwersytetaŭ i naša moładź musić wyjaždžać u Čechasławakiju, Litwu, a najbolš u Maskwu. I znoŭ pytaju, ci-ž nia wašaja wina ŭ het m?

I woś, pany, biełaruskaje školnictwa źniščana. Za časoŭ niamieckich mieli my 201 pačatkowuju škoły, za

časoŭ Siaredniaje Litwy mieli my tolki na Wilenščynie da 400 škołaŭ, a siońnia majem dźwie pačatkowyja prywatnyja škoły, jakija ŭtrymliwaje Biełaruski Instytut Hasp. i Kulury, bo 57 byccam utrakwistyčnych škołaŭ, jakija jość, źjaŭlajucca ŭ zapraŭdnaści nie ŭtrakwistyčnymi a prosta — polskimi škołami, bo specyjalna da ŭtrakwistyčnych škołaŭ prysyłajuć wučycialoŭ-Palakoŭ i to z Halicyi, kab nia wiedali aniwodnaha biełaruskaha słowa.

Zajaŭlaju imieniem Biełaruskaha Narodu, što Biełaruski Narod lozunham užo nia wieryć, a moža wieryć tolki čynam. (Hołas: pahražaje).

A ciapier pierachodžu da ministerstwa ŭnutranych sprawaŭ. Apošnija wybary pakazali nam, što Biełaruski Narod nia moža mieć swaich pradstaŭnikoŭ, nia tolki ŭ samaŭradach, ale-ž taksama nia moža mieć tolki, kolki hwarantuje jamu kanstytucyja i wybarny zakon, pradstaŭnikoŭ i ŭ Sojmie. A znača, pazbawili školnictwa, pazbawili samaŭradu i zachacieli pazbawić hetaje wysokaje trybuny. Heta ŭdałosia nia zusim, udałosia tolki častkowa. Chaču ściwierdzić, što taja demaralizacyja ŭradoŭcaŭ, taja absalutnaja samawola, jakuju dapuskaŭ ŭrad u časie wybaraŭ, astaniecca i na dalej i budzie doŭhi, doŭhi čas, a ciarpieć budzie ad hetaha Biełarus, tolki, naš narod. Bo kali možna było ŭ časie wybaraŭ rabić jakija tolki žadałasia nadužyćci: kidać u wastrohi, twaryć sudowyja pracesy za toje, što pašyrałasia lehalnaja literatura, addawać pad sud i pryhaworwać na 6 miesiacaŭ ciažkoha wastrohu z pazbaŭleńniem prawoŭ na ŭsio žyćcio, dyk čamu-ž nia možna budzie toje samaje i zaŭtra?

Dumajecie, pany, što 12 miljonaŭ Biełaruskaha Narodu, jaki žywie na wialikich abšarach, dasca dakanać jaho i dasca skalanizawać i wynaradawić? Tam, na Uschodzie, siońnia Biełaruski Narod taksama wiadzie baraćbu, kab wyrwać ad Maskwy toje, što jamu słušna naležycca. My tut zmahajemsia da hetaha času i choć biaz wynikaŭ, adnak-ža ściwiardžaju, što čym my Biełarusy byli ŭ 1919-1920 h., i toje, čym jość ciapier,—heta: nieba i ziamla, bo nas sielanin siońnia ŭžo świadomy adnosna swajej nacyjanalnaści, świadomy adnosna swaich prawoŭ i wiedaje, čaho damahajecca.

A ciapier budu hawaryć ab ziamielnaj reformie.

Naš kraj źjaŭlajecca ziemlarobskim i najbolš nas cikawić ziamielnaje pytańnie. Pierad wajnoju, kali jašče byli dwary, dyk sielanin mieŭ adno z dwuch: abo jšoŭ i braŭ kawałak ziamli ŭ arendu, abo jšoŭ na rabotu ŭ dwor, kab zarabić jaki hroši i siak-tak žyŭ. A hałoŭnaje mieŭ nadzieju, što prydzie čas i jon dastanie kawałak ziamli. A ciapier pany zrabili toje, što dwary častkowa choč i rasparcelawali, ale addali asadnictwu, a sielanin siońnia nia maje dzie nawat zarabić, niama dzie ŭziać ziamli ŭ arendu, a što kali horš adabrali ŭ jaho nadzieju atrymać kali-niebudz ziamlu. Nia mieć nadziei, być hałodnym, siadzieć u ziamlankach, hladzieć, jak dzieci puchnuć ad hoładu — dyk niaŭsioroŭna, jakoj darohaj iści? Śmierci jon nie baicca i musić iści zdabywać kawałak chleba.

Tut niechta kryknuŭ, zdajecca p. redaktar Mackiewič, što Taraškiewiča pryhawaryŭ sud.

Choć polskija sudy źjaŭlajucca niezaležnymi, ale-ž ja chaču ściwierdzić, što daloka im jašče da sudoŭ niezaležnych. Majem panoŭ Bochwicaŭ i šmat takich asob, jakich treba było-b pazbawić niezaležnaści.

Padrachawaŭšy ŭsio i ściwierdziŭšy, što ŭ hetym budžecie niama aniwodnaje pazycyi, aniwodnaha hroša ani na biełaruskuju kulturu, ani na biełaruskuju kooperacyju, ani na adbudowu, ja jak pradstaŭnik Biełaruskaha Narodu zajaŭlaju, što budziem hałasawać praciŭ budžetu. (Wopleski na biełaruskich i ŭkrainskich ławach).

Z Sojmu.

Na pasiedžańniach Sojmu, jakija adbywalisia ad 4 VI, razhladalisia sprawy budžetu paasobnych Ministerstwaŭ. U časie razhladu budžetu Ministr. Unutr. Spraŭ pasoł Bahinski (wyzw.) abhawarywaŭ sprawu wybaraŭ, dakazywajučy, što administracyja ŭ hetym časie nadužywała swaich prawoŭ. Dalej razhladalisia sprawy budžetu: Ministerstwa Pracy i Hramadzkaj Apieki, Ministerstwa Promysłu i Handlu, paśla čaho Sojm prystupiŭ da razhladu śpiešnaści prapazycyi Biełaruskaha Klubu ab niewydawańni sudu pasłoŭ Stahanowiča i Hreckaha Biełarusaŭ (Klub Sial.-Rabotn.). Sojm bolšaściaj hałasoŭ pryniaŭ henuju prapazycyju, jak śpiešnuju, i adasłaŭ jaje ŭ kamisiju rehulaminowuju. 9. VI prawodziłasia dyskusija nad budžetam Ministerstwa Promysłu i Handlu — razhladałasia sprawa budžetu Ministerstwa Pošt i Telehrafaŭ, Ministerstwa Publičnych Rabot.

U časie dyskusii nad budžetam Min. Promysłu i Handlu pasoł Harniewič (endek) u swajej pramowie skazaŭ, što mienšaści narodnyja nawat z sojmawaj trybuny prajaŭlajuć nieprychilnyja adnosiny da Polščy i „šykujucca razdzierci našuju dziaržawu“. Dziela hetaha — kazaŭ pasoł Harniewič—čas dumać ab budowie Polščy... „ludowa-narodnaj“.

Sprawa biełaruskich pasłoŭ Stahanowiča i Hreckaha. 14 červienia sojmawaja rehulaminowaja kamisija pad kiraŭnictwam pasła Libermana miž inšym razhladała „wniosek nagły“ Biełaruskaha Klubu ŭ sprawie ŭstrymańnia sudowaj sprawy praciŭ aryštawanaha ŭžo pasła Stahanowiča i pasła Hreckaha, jaki znachodzicca na swabodzie. Na prapazycyju pasła Rataja, kamisija bolšaściaj hałasoŭ pryznała, što nanowa razważać hetu sprawu nia možna. Raniej-ža Sojm wydaŭ Stahanowiča, a Hreckaha pakinuŭ na wolnaści. Takim čynam, jak bačym, astajecca tolki ciešycca, što nia dwuch pasadzili pasłoŭ u turmu, a adnaho.

Nam treba ludziej idei.

„Ci lubiš swoj Narod na kryž prybity?
(A. Bartul.)

Adzin caławiek hetak sabie žywie, pracuje, starajecca, kab jon sam i družynka jaho mieła jaki-taki byt, wypaŭniaje swaje pawinnaści i dobra jon robić.

Druhi nie zdawalajecca tolki hetym, jamu hetaha jašče zamała, jon choča jašče štokolečy zrabić dobraje dla cełaj wioski, dla cełaje wakolicy. Takich ludziej praca i zasłuha jašče bolš warta.

Trecija nie zdawalajucca pracaju dla swajej wioski, swaje wakolicy, jany chočuć pracawać dla cełaha narodu, ci nawat dla ŭsiaho caławiectwa. Takija ludzi za sprawami wyšejšymi najčaściej samych siabie zastaŭlajuć u zaniadbańni, u susim prywatnym žyćciu takija ludzi horš majucca, jak ludzi zwyčajnyja. Ale ničoha heta ich nie pałochaje, bo jany majuć prad saboju jakujuś wyšejšuju dumku i hetuju dumku chočuć i starajucca prawieści ŭ žyćcio.

Takija ludzi nazywajucca *ludźmi idei* i takich ludziej jaknajbolš nam treba, asabliwa ciapier—u mament Adradžeńnia našaha narodu.

Treba ludziej idei, jakija dla dabra swajho narodu mieli-b adwahu, jak zajdzie patreba, adkazacca ad wyhodaŭ, ad asabistaje karyści, nawat u imia hetaj idei addać swajo žyćcio.

Takich ludziej nam treba, u katorych sercy haryć ahoń miłaści da swajho biednaha siarmiažnaha narodu, a taja miłaść moža zrabić ich zdolnymi paświacicca dla hetaha-ž narodu.

Takich ludziej *nam* treba!

D. Aniśko.

Z biełaruskaha žyćcia.

Z Biełarusi pad Polščaj.

Ideolohija Bieł. Chr. Dem. pašyrajecca. Centralny Kamitet B.Ch.D. u apošnija časy što-raz čaściej atrymliwaje zajawy kandydataŭ u siabry B.Ch.D. z roznych pawietaŭ.

— U minułym tydni ŭ Sojmie pramaŭlaŭ pasoł Karuza. Pramowu źmieścim u čarodnym numary.

Uhodki zasnawańnia Biełaruskaha Narodnaha Teatry. Z pryčyny pieršych uhodkaŭ zasnawańnia Biełaruskaha Narodnaha Teatru Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury, u Wilni, u subotu 16-ha červienia s. h., u pamieškańni Instytutu (Wostrabramskaja 8 — 1) adbyŭsia Biełaruski Kancert.

Prahrama: I. „Cham“ — drama ŭ 4-ch aktach E. Ožeško. II. Chor pad kiraŭnictwam hr. A. Čajkowa. III. Ahulnyja skoki na sali.

Pažadana, kab heny Teatr, jaki prarwaŭ swaju dziejnaść z pryčyn ad jaho niezaležnych, raspačaŭ jaje nanowa.

„Wiečar Sławianskaj Pieśni“. 17.VI.28. u Wilenskaj Biełaruskaj Himnazii adbudziecca „Wiečar Sławianskaj Pieśni“. U prahramu ŭwachodziać narodnyja pieśni i ramansy biełaruskija, ukrainskija, polskija i rasiejskija.

Pasolski klub „Zmahańnie“ pieramianiŭsia na „Biełaruski Sialanska-Rabotnicki Pasolski Klub“, u jaki ŭwajšoŭ i pasoł F. Wałyniec, prajšoŭšy ŭ Sojm z spadarom J. Stankiewičam u Lidzkim wokruzie pa śpisku № 41.

Śmierć kooperatara—Biełarusa. Hetymi dniami pamior u Wilni kooperatar — Biełarus ś. p. Łukaš Arechwa. Pachawali jaho na prawasłaŭnym mahilniku 11 červienia s. h. Addać apošniuju pasłuhu pamioršamu sabrałosia šmat narodu, jak z pasiarod biełaruskaha hramadzianstwa, tak i z ličby supracoŭnikaŭ kooperacyi. U časie pacharonnaje pracesii hrała wučnioŭskaja arkiestra Wil. Bieł. Himnazii. Nad mahiłaju wystupali z pramowami Palak-kooperatar Jasinski i ad Biełarusaŭ kooperatary Kruk i Budźka.

Niabožčyk hr. Arechwa pryjmaŭ udzieł u biełaruskaj hramadzkaj pracy. U minułym hodzie čytaŭ lekcyi na kooperatyŭna-handlowych kursach, jakija ładzilisia Biełaruskim Instytutam Hasp. i Kultury.

Čeść jaho pamiaci!

Aryšt pracaŭnikoŭ 18-ki. Feliks i Jazep Hryniuki z wioski Huta, Lidzkaha paw., katorych Ašmianski Starasta ŭ časie wybaraŭ administracyjna pryhawaryŭ pa 30 dzion aryštu za sprawy wybarnyja, ciapier adsiedžwajuć henu karu ŭ Lidzkim wastrozie. U hetaj sprawie, ab adłažeńni hetaj kary F. i J. Hryniukam na wosień, pasoł Karuza rabiŭ u adnosnych uładaŭ zachady, ale z pryčyn farmalnaściaŭ henaja

Uładysłaŭ Kazłoŭščyk.

Ab fizyčnym wychawańni ŭ Biełarusaŭ.

(Hladzi „Bieł. Krynicu“ Nr. 34)

Prapawiedniki Hreki, a paśla i duchawienstwa miascowaha pachodžańnia ŭ praciahu niekalki stahodździaŭ narakajuć na „христіян двоевѣрэо живущих“; haniać za toje, što biaruć žon z „плясаніемъ и гудѣніемъ“ i h. p. Ale ich kazańni byli biazsilny i pahanski świetahlad byŭ u ciesnaj suwiazi z žyćciowym układam narodnych huščaŭ. Medali — źmiejawiki, pachodziačyja z XII stahodździa dakazywajuć ab „dwojewierstwie“: kali i chryścijanstwa pryjmali i pahanstwa nie adrakalisia. Na adnej staranie takoha medalu bywaje zwyčajna wyabražeńnie fihury jakoha niebudź światoha, a na druhoj staranie mityčnaja źmiaja i napis z žadańniem ščaścia tamu, chto jaho nosić (В. Ластоўскі. Гісторыя Беларускай (Крыўскай) кнігі.

Zmahańnie z rožnymi pahanskimi zwyčajami ciahnułasia wielmi doŭha; što dakazywajuć rožnyja listy chryścijanskich duchoŭnikaŭ, naprykład: List Suprasłskaha Archimadryta Siarhieja Kimbara da Kijeŭskaha mitrapalita Makara II. (Rukapis XVI stah. biblijateki Terroŭskaha. Nadrukawany ŭ archiwie Ю. З Р. č. I, t. VII). U hetym liście jość pamiž inšym napisana hetak: „И на св. Пасху... мяса і хлябы ў царквох пасьвячаюць, і ўнутр самога аўтара некаторыя і мяса і сыры і хлябы, і овачы ўсякія, і медавіну, і оловіну ўносяць, і жывёлы, статак у асьвячоныя храмы часам ўпушчаюць. А гэта крэпка ў сьвятых правілах адсуджана і забаронена..., а па тутэйшаму звычаю аб гэтым ня думаюць, ані таго ведаюць і хочуць ведаць... і далей: — каб я дзіўныя і страшныя іншыя ўсе звычаі тутэйшыя вашай мітрапалічай міласьці меў пісаць, трэба было-бы мне, паводле апостала, годаў на гэта“.

Abo znoŭ wielmi charakterny prykład: „Hramata Kanstantynopalskaha Patryarcha Jaremy biskupam W. Kn Litoŭskaha i duchawienstwu 1589 h.“ („Акты отн. къ истор. Зап. Россіи, т. IV, б. 30). U hetaj hramacie pamiž inšym jość hetak: „Смиреніе наше увѣрися отъ многихъ, яко со прочіими безчестіи, яже обрѣтохом въ сей епархіи, еще же суть сія три: первае, убо, паска, второе же, назавтріе Рождества Христова празнуютъ полог Богородицы, и прыносятъ въ день онъ семидаліонъ, муку печену, что есть велико нечестіе: понеже пресьвятая Дѣва роди, и паки Дѣвою пребысть неизрѣченно; и се есть догматъ безбожныхъ еретикъ, иже се сътвориша къ униженію Пречистыя Богородица, и възбранися отъ шестаго Вселенскаго Собора въ правилѣ 79, яко безчестно и беззаконно. Третее, яко нѣщии отъ христіянъ празнуютъ в пятокъ, во сьвятую же недѣлю роботаютъ“ (В. Ластоўскі. Гісторыя Беларускай (Крыўскай) кнігі. bał. 444)

Widać z hetaj hramaty, što patryarch Jarema abjaždžajučy Krywickija ziemli znajšoŭ miascowyja abyčai nia zhodnyja z carkoŭnymi kanonami, a najcikawiejšaje toje, što ŭ nas, jak widać z hramaty, jašče ŭ XVI stahodździ światkawali piatnicu zamiest niadzieli. Dyk nia dziwa, što nawat i ciapier možna znajści ŭ wiaskowaha našaha narodu šmat zababonaŭ i wierawańniaŭ, siahajučych pahanskich časaŭ.

Prywioŭ ja tut wyšej apisanyja prykłady dziela taho, što niekatoryja, tak doŭha zachawaŭšyjasia pahanskija zwyčai, byli karysnyja z boku fizyčnaha wychawańnia, naprykład abradnyja tancy — charawody, hulni, ihry i h. p. Usio heta zachawałasia ŭ Biełarusaŭ wielmi doŭha, a moža nawat i niekatoryja ciapierašnija tawaryskija ruchawyja narodnyja hulni i ihry pamiatajuć jašče pahanskija časy.

U Wiślickim Statucie, jaki byŭ wydany Polskim karalom Kazimiram III ŭ 1347 hodzie, a ŭ pačatkach XV stahodździa byŭ pierakładzieny na biełaruskuju mowu, dakazywajučy hetym swaju ŭ toj čas aktualnaść i dla Biełarusaŭ, u artykule 102, jaki jość wyłažany ŭ formie prykładu, haworycca: „Бартолтъ жаловалъ на Ондрѣя, ижъ его ранилъ, а Ондрѣй вызналъ и реклъ: у игрѣ ся брало. Мы слышавши Ондрѣево признаньне, а знаючи ижъ в игрѣ не маѣть быти жадная рана сказуемъ: заплатити рану“ (В. Ластоўскі. Гіст. Бел. (Крыўскай) кнігі).

Z hetaha prykładu widawočna, što ŭ tyja časy byli ihry, na jakich nawat zdarałasia paranieńnie, što nawat hramadzianin „Ондрѣй“ uwažaŭ za narmalnuju i nieprastupnuju reč, bo apraŭdywaŭ siabie tym, što jon raniŭ „Бартолта“ u ihry. Jak widać, dyk „Ондрѣй“ nia wiedaŭ, što istnawała ŭžo, jakoje karała: „въ игрѣ не маѣть быти жадная рана“.

U druhim znoŭ miejscy henaha statutu daz-

sprawa tak spaźniłasia, što za hety čas Hryniuki adsiedzili swaju karu.

U Žodziškach 12.VI.28. palicyja aryštawała St. Hryba i M. Jarmaka. Pryčynaj aryštaŭ jaŭlajecca śpiawańnie ŭ kaściele pieśniaŭ relihijnych pabiełarusku padčas nabaženstwa, u časie jakoha niejkaja baba „Polka" chacieła pieraškodzić śpiawać pabiełarusku, a St. Hryb i M. Jarmak, nie źwiartajučy na jaje ŭwahu, piajali.

U sprawie aryštawanych pasoł A. Stepowič zwaračwaŭsia da wajawodzkaha načalnika biaśpiečnaści ŭ Wilni, jaki abiacaŭ sprawu razhledzić.

Cikawaje „abjadnańnie". „Kurjer Wilenski" u Nr. 133 pawiedamlaje, što Koŭš, duchoŭny prawasłaŭny, jaki byŭ pryčepleny da sprawy „Hramady", prystupaje da stwareńnia arhanizacyi, majučaj na mecie abjadnańnie Prawasłaŭnych Biełarusaŭ.

Prypaminajem, što heta toj samy Koŭš, jaki ŭ časie wybaraŭ u Sojm rabiŭ takža niejkaje „abjadnańnie" z bahasławienstwa Palakoŭ dziela raźbiwańnia biełaruskich narodnych huščaŭ. Ciapier, jak widać, Koŭš prawodzie dalej henyja mety. Dyk cikawa, chto, ŭ henuju arhanizacyju pojdzie?!

Z Niezaležnaj Litwy.

Anhlijskija wajskowyja karabli ŭ Kłajpedzie. 19 červienia siol. hodu ŭ Kłajpedu prypływajuć dwa anhlijskija wajskowyja karabli, jakija prabuduć tam try dni. Praz hety čas usia administracyja hetych karabloŭ budzie znajomicca z žyćciom Litwy.

Zamiest cenzury — presawy zakon. Staršynia Ministraŭ praf. Waldemaras u hutarcy z pradstaŭnikami miascowych i zahraničnych hazet zajawiŭ, što wajskowaja cenzura budzie chutka skasawana, a presaj budzie kirawać adumysłowy presawy zakon.

Wybary ŭ Litoŭskim Uniwersytecie. Litoŭskija časopisi pišuć, što ŭ pieršych dniach hetaha miesiaca adbylisia wybary ŭradu Uniwersytetu. Rektaram akazaŭsia wybrany praf. Pranas Jodele, zastupnikam jaho praf. Wincas Čepinskis, sekretarom praf. Pranas Dowidajtis.

Wajskowy pradstaŭnik Zł. St. Ameryki. Litoŭskija hazety padajuć, što ŭrad Zł. St. Ameryki wyznačyŭ swajho wajskowaha pradstaŭnika ŭ Litwu. Pradstaŭnikom hetym jość major hien. štabu Arkeman, jaki ŭ chutkim časie prybudzie ŭ Koŭnu.

Litoŭskaja narodnaść u Kłajpedzkim wokruzie pawialičwajecca. Hetaha miesiaca ŭ Kłajpedzkim wokruzie adbylisia wybary ŭ samaŭrady. Akazalisa wybranymi Litoŭcy: 39 sialanskich pradstaŭnikoŭ, 10 socyjalistaŭ, 12 narodnikaŭ. Niamieckija hazety pišuć, što hetyja wybary pakazywajuć na ŭzrost litoŭskaj narodnaści ŭ Kłajpedzkim wokruzie.

Pamiatnik Niezaležnaści. U Niezaležnaj Litwie paŭstaŭ prajekt budawać pamiatnik Niezaležnasci. Jość u hetaj sprawie dźwie dumki. Adny rojać pastawić, jak pamiatnik Niezaležnaści, katalicki kascioł, dziela taho, što Litoŭski narod katalicki, a druhija žadali-b pastawić taki pamiatnik, jak naprykład muzej, z metaj--kab taki pamiatnik byŭ pamiatnikam usim hramadzianam Litwy, biaz rožnicy nacyjanalnaści i wiery. Zdajecca, što pieramoža dumka pieršaja.

Anhlijskija studenty jeduć u Litwu. U Koŭnu dajšła wiestka, što sioleta ŭ skorym časie anhlijskija studenty Oksfordu pryjeduć u Litwu dziela abznajamleńnia z žyćciom litoŭskich studentaŭ i ahułam z žyćciom Litwy.

Z Polščy.

Wodhuki prysudu nad „Hramadoj". Hazeta „Chłopska Prawda" Nr. 13 orhan P.P.S-aŭ, apisywajučy prysud hałoŭnych abwinawačanych „Hramady", wyliła krakadylewu ślazu, pišučy nastupnaje: „Blizu adnačasna (z prysudam nad „Hramadoj" u Wilni. Red.) u Francyi Sud prysiažnych razhladaŭ sprawu alzackich aŭtanamistaŭ, katoryja imknucca da addzialeńnia henaha kraju ad Francyi. 5 hałoŭnych abwinawačanych atrymali łahodny wymier kary — 1 hod wastrohu i 5-ci hodniaje pazbaŭleńnie hramadzianskich prawoŭ. Inšych apraŭdali. Pryhledźmasia dwum prysudam, piša dalej „Chłopska Prawda." Urad francuski pry pomačy łahodnaha prysudu choča parazumieńnia z Alzaccami. Urad Polski pry pomačy teroru choča zmusić Biełaruski narod da pakornaści. Urad Francuski zasypaje propaść, urad Polski kapaje propaść miž narodami zasialajučymi Polšču." Krytykawać prysudu nia možna. Ale P.P.S-am skažam, ci nia lepš było-b pierahladziŭšy swaju dasiulešniuju partyjnuju palityku adnosna nas Biełarusaŭ źmianić swajo stanowišča adnosna nas i sapraŭdy stanuć na toj šlach palityki nacyjanalnaj, jaki sapraŭdy nie kapaje propaści, a zasypaje.

Urad pryjmaŭ učaście ŭ wybarach. U administracyjnaj kamisii Sojmu na zakidy ab wybarnych nadužyćciach, Ministar Unutranych Spraŭ Składkoŭski pryznaŭsia, što ŭrad pryjmaŭ učaście ŭ wybarach i pamahaŭ adzincy. Ministar, jak piša „Haz. Chł.", skazaŭ tak da pasłoŭ: „Namier moj učaścia ŭradu ŭ wybarach prawodziŭ ja hetak: na źjeździe wajawodaŭ pierakazaŭ im maje pohlady, a jany pierakazali starastam". A paśla taho, piša „Haz. Chłop.", majem urad, katory ŭważajecca za ŭrad adnoj partyi adzinki.

Malitwa biełaruskaha dziciaci.

Na kucie prad abrazami
Biełaruskaja dziacina
Uklenčyŭšy — sa ślazami
Molicca da Boha Syna:

Jezu dobry, hlań na chatku,
Na ziamielku našu matku,
Dzie žywiom my, dzie harujem,
Dzie paciechu redka čujem...

Hlań na kryŭdy, što my znosim,
Boža naš, Ciabie my prosim,
Ablahčy nam žyćcia dolu,
Daj nam ščaście, daj nam wolu!

Daj dla dzietak rodnu škołku,
Bo ŭ čužoj nia bačym tołku,
Daj, kab tak, jak ad matuli,
Słowa rodnaje my čuli.

Ŭ škole našaj, i domie Božym,
Kab było dla nas pryhožym
Chwalić našaj mowaj Boha,
Piajać jamu pieśniaŭ mnoha.

Pad Twaju, Jezus, apieku
Nas prymi. Schawaj ad ździeku —
Pamažy nam ludźmi byci
I Tabie, Boža, słužyci.

Maciukoŭski.

Z zahranicy.

U Meksyku, jak pawiedamlajuć amerykanskija hazety, supakoj relihijny staŭsia faktam dakananym. Urad Callesa pierastaŭ praśledawać relihiju, kaścioły buduć atkrytyja i praktyki relihijnyja buduć mahčy adbywacca biaz nijakich pieraškod, duchawienstwa katalickaje wierniecca na swaje stanowiščy i raspačnie pracu dušpastyrstwa.

Paćwierdžańnie henych wiestak treba čakać z Rymu.

Liha Narodaŭ. 6.VI.28. razhladałasia sprawu polska-litoŭskaha sporu. Jak padaje PAT., litoŭski premjer Waldemaras dakazywaŭ, što ŭ Litwie aryštawana siabroŭ uzbrojenych bandaŭ, katoryja chacieli skinuć urad u Koŭnie, apirajučysia ab polskuju terytoryju. Rada Lihi Narodaŭ — kazaŭ Waldemaras — treba kab wysłała pradstaŭnikoŭ na razhlad sprawy sudowaj u Koŭnu, kab pierakanacca ŭ praŭdziwaści henych faktaŭ. Na wyražanyja praz pradstaŭnika Niemcaŭ spadziawańni, što pierahawory polska-litoŭskija, jakija nie asiahnali swajej mety, raspačnucca i zrobiać postup, Waldemaras skazaŭ, što krynica sporu znachodzicca ŭ hwałcie polskaha hien. Želihoŭskaha, katory dawioŭ da zaniaćcia Wilni praz Palakoŭ.

Rada Lihi Narodaŭ razhlad sprawy polska-litoŭskaha sporu adłažyła da nastupnaha pasiedžańnia z toj nadziejaj, što raspačatyja polska-litoŭskija pierahawory za hety čas asiahnuć swajej mety pawodle rezalucyi, z dnia 10 śniežnia 1927 h. Waldemaras u hutarcy z pradstaŭnikami presy, jak padaje PAT., miž inšym skazaŭ, što Litwa nie pryznaje pastanowy kanferencyi ambasadaraŭ, jakaja pryznaje Wilniu Polščy.

U Kitai z kožnym dniom wajennyja padziei nabirajuć niepamysnaści dla armii Čang-Tso-Lina. U časie adstupleńnia Čang-Tso-Lina z Pekinu, kali specyjalny ciahnik, jakim jechaŭ Čang Tso-Lin, jaho štab i ministry, prybližaŭsia da Mukdenu, na heny ciahnik niawiedamymi spraŭcami zrobleny zamach mechanična-elektryčnaj minaj, wynikam čaho Čang-Tso-Lin ranieny i paśla nieskalkich dzion paddaŭsia aperacyi, dziakujučy jakoj adrezali jamu prawuju ruku. Armija Čang-Tso-Lina, jakaja adstupaje z Pekinu da Mandžuryi, z saboj zabiraje wialikija masy žaleznadarožnych materjałaŭ žaleznych daroh paŭnočnaha Kitaju, tamujučy hetak kamunikacyju.

Usiačyna.

Hien. Nobile jašče pakul-što znajści nie ŭdałosia. Kab nia radjo, to ab hien. Nobile prychodziłasia-b tolki hawaryć, a nia šukać jaho, bo niawiedama było-b, dzie jon znachodzicca i što z im stałasia. Dziakujučy radjo, praz katoraje świet nawiazaŭ łučnaść z „Italijaj", jakoj palacieŭ da paŭnočnaha polusu hien. Nobile, jość nadzieja ŭratawać jaho ad zahuby, choć, jak pawiedamlajuć radjowyja telehramy, hien. Nobile z swajoj kumpanijaj znachodzicca ŭ wielmi niebaśpiečnych warunkach.

Wiernaść sabaki. Niadaŭna ŭ Koŭli pamior storaž pawiatowaha špitalu, jaki mieŭ zwyčajnaha nierasowaha sabaku, katoraha niaboščyk ad malenstwa wyhadawaŭ. Paśla pachawańnia storaža na mahiłkach — zhinuŭ z chaty i jaho wierny sabaka. Paśla troch dzion znajšli sabaku na mahile swajho haspadara, jaki wykapaŭšy dziuru--lažaŭ u joj, nia wychodziačy adtul ani na chwilinku. Dziela taho, što sabaka da chaty nie waročaŭsia, pačali padnosić jamu na mahiłki jeści. Sabaka zamiest jeści, žyŭnaść henuju zakopywaŭ, až ureście paśla tydnia času wykapaŭšy jamu až da samaj damawiny zdoch.

HRAMADZIANIE!

Prysyłajcie padpisku na „Biełaruskuju Krynicu".

---

walajucca ihry, jakija patrebny, kab „čas prajšoŭ dla razryŭki i himnastykawańnia".

Na asnowie wyłažanych u Statucie prykładaŭ, možna skazać, što ŭ tahačasnym hramadzianstwie byli raspaŭsiudžany ihry — turniry, na jakich nawat zdaralisia paranieńni, dziela čaho až treba było wydawać prawa, wyrazna zabaraniajučaje ranieńnie ŭ ihrach.

Z artykułu 99-ha hetaha-ž samaha Statutu widać iznoŭ, što ŭ tyja časy była wielmi raspaŭsiudžana ihra ŭ kości, widawočna ŭ bahatšych słajach hramadzianstwa. Naprykład, tam haworycca, što syn, jaki žywie z bratami na baćkawinie, „коли на костках стратить, проиграетъ, то имѣтъ быти личено на его дѣльницы. А игръ тых позычаемъ для часу скоротанья".

Bywali tady i nadužyćci i ašukanstwy ŭ henaj ihry, što dakazywaje nam toj-ža artykuł Statutu, u jakim dalej haworycca: „Которыи частократъ находятъ на пьяны люди, ведутъся къ игрѣ, а берутъ пѣнезю на заклады, а любо негдѣ на оччину, а проигравши, приходятъ во убожество; а такии (zasłužywajuć)нашего осуженія подлуг заслуги. Прато приказуемъ: абы землянинъ нашъ не игралъ зъ жаднымъ таким чужоземцемъ, а любо костыремъ, ани на жаднымъ заклады, ани на поруки, вынявши готовы пѣнези". (В. Ластоўскі. Гістор. Бел (Крыўскай) кнігі).

U siaredniawieččy našaje bajarstwa ličyła siabie rycarami i praŭdapadobna mieła takija samyja zwyčai, jak i ŭsio tahačasnaje eŭrapejskaje rycarstwa z usimi ich tradycyjami datyčna fizyčnaha sprytu, jaki wyjaŭlaŭsia ŭ turnirach i rožnych duelach. Mahčyma nawat, što Krywickaje bajarstwa mieła ŭ tyja časy jašče bolš rycarskaści, jak heta było ŭ inšych sławianskich narodaŭ. Heta možna ćwierdzić na asnowie tych rycarskich apowieściaŭ, jakija mnoha byli raspaŭsiudžany tady siarod našaha bajarstwa. Naprykład: powieść ab Aleksandry Makiedonskim, jakaja była raspaŭsiudžana siarod našaha bajarstwa pad nazowam: „Сказанье коли пришо(л) А'екса(н)дръ на Индийска(го) Ц(а)ря Пора и поразилъ его". U hetym „сказаньи" haworycca ab wialikich čynach Alaksandra Makiedonskaha; pry hetym, aprača histaryčnych faktaŭ, raskazywajecca wielmi mnoha ab dziŭna fantastyčnych skazačnych jaho čynach. Hetaja powieść, u asnowie jakoj lažać zapiski Arystotelewa wučnia Kalistena, jość apracawana śpiarša ŭ Aleksandryi (ŭ Ehipcie), a paśla ŭ Eŭropie, dzie atrymała šmat dadatkaŭ, u jakich da Alaksandra byli dałučany bajawyja matywy i ŭrešcie daścihła sławianskich narodaŭ, u hetym liku i Krywičoŭ. Pawodle słoŭ Łastoŭskaha, u našych redakcyjach Alaksandry wielmi padkreśliwajecca rycarskaść. Widać našamu bajarstwu, jakoje ličyła siabie rycarami, była patreba hetkaj literatury, ab čym świedčać mnohija śpiski Alaksandry, dachawanyja až da našych časaŭ, naprykład: 1) Rukapis kanca XV stahoždžia (Publ. bibl. Q. XVII № 257); 2) Rukapis biblijateki Krasinskich u Waršawie № 408 z XVI stahoždžia; 3) Skorapisny zbornik XVII stahoždžia (Publ. bibl. F. XVII, № 5); 4) Aleksandryja XVII stahodź. u rukapisie M. Publ. bibl. № 2405; 5) Aleksandryja XVII st. Rum. muzeja № 1562, sabrańnie Bielajewa. (В. Ластоўскі. Гіст. Бел. (Крыўскай) кнігі).

Druhaja powieść—heta „Повесть о вытязях с книгъ сэрбъских, а звлаща о славномъ рицэри Трисчан(е), о Анцалоте и Бове и иншихъ многихъ витезехъ добры(хъ)" (Rukapis XVI stahodź. biblijateki Račynskich u Paznani). Źmiest henaj powieści ŭziaty z wielmi pašyranaj ŭ Eŭropie siarednia-wiekawaj pahudni ab kachańni Trystana i Izoldy. Paśla niakalkich ustupnych artykułaŭ, u jakich apawiadajecca ab pachodžańni Trystana i jaho radni, aŭtar pačynaje apawiadać „чудные дѣла и доброе витэзъство и цудные рѣчи" hetaha rycara.

Trystan wystupaje na turnirach, pieramahaje sustrečanych u darozie rycaraŭ, ni pierad jakoj niebiaśpiekaj nieŭlakajecca, pieramahaje rožnych kryŭdnikaŭ — karaloŭ, niščyć žorstkija zakony i zwyčai, astajecca wierny dadzienamu słowu, nikoli nie zdradžaje swajej damy, jakaja wyznačajecca niazwyčajnaj pryhožaściu. Kali pawinnaść prymušaje jaho pieradać dziadźcy kachanuju im damu, jon biazsprečliwa pieradaje jaje (В. Ластоўскі. Гістор. Бел. (Крыўскай) кнігі).

Paśla jašče byli raspaŭsiudžany: „Исторыя о княжати Кгвидоне", „Кніга о Гаоудале рыцерѣ" i inšyja.

Pad upływam rycarskaści widawočna i aŭtar „Кро(и)ніки Словяновъ", pachodziačaj z siaredniawiečča, tłumačyŭ, što Sławianie ŭziali sabie nazoŭ ad „славу и от свои(х) рицерски(х) дѣлносте(й).

(D. b.)

DA NAS PIŠUĆ.

DAWOLI ČAS MARNAWAĆ, BIAREMSIA ZA PRACU!

Repla, Waŭkawyskaha paw. Budučy pasiarod našaje sialanskaje biełaruskaje moładzi, ja časta čuŭ, jak jana narakaje na toje, što nia maje čaho rabić u wolny ad pracy čas i ŭ świata, —a,hety čas prawodzić pjučy harełku i wyrablajučy rožnyja niekarysnyja dla siabie rečy.

Darahija Braty, ja radziŭ-by źwiarnuć uwahu na što inšaje, karysnaje dla nas i dla nas samych. Woś, daraženkija, treba pryhladacca, jak žywie wiaskowaja moładź u inšych staronkach našaje Baćkaŭščyny, a kab pryhledzicca, treba čytać biełaruskija hazety, jak „Biełaruskaja Krynica", „Sialanskaja Niwa", „Chryścijanskaja Dumka"; tam my zaŭsiody znajdziem wielmi šmat wiestak, karespandencyjaŭ, u katorych jany padrabiazna apisywajuć swaje wiečaryny, spektakli, prahułki i h. d. Nikoli my nie pawinny marnawać wolnaha času, my maładyja, musim najbolš pracawać dla ahulnaha dabra Baćkaŭščyny Biełarusi, iści napierad da kultury, da raźwićcia!

Treba arhanizawać spektakli, ahulnaje čytańnie knižak, hazet, pisać karespondencyi ŭ biełaruskija hazety i h. p. Praŭda, biednyja my materjalna, nia majem my swajej biblijateki i mieć jaje nia možam, bo ŭ nas niama arhanizacyi, pry katoraj my mahli-b zhurtawać usie swaje siły i rabić štokoleču dla ahulnaha dabra. Woś braty, kab mieć prawa i srodki na biblijateku—čytalniu, mahčymaść ładzić spektakli, to my musim załažyć Hurtok „Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury" i pry im zhurtawać našy ŭsie siły i tady my budziem mieć mahčymaść spoŭnić našyja žadańni, bo budzie ŭ nas arhanizacyja, a arhanizacyja — heta siła; i budziem mieć jašče adnu ważnuju karyść:— my budziem mieć mahčymaść u daloka lepšych warunkach wypisywać sabie praz hetuju arhanizacyju rožnyja ziemlarobskija prylady, nasieńnie, štučnyja hnai i inšyja nieabchodnyja ŭ haspadarcy rečy.

Dyk Braty darahija, niečaha marnawać času, niečaha ŭ šapku spać, biaremsia ŭsie razam da pracy, da arhanizacyi, arhanizujma Hurtok „Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury", i pry im ładźmo swaje biełaruskija spektakli ŭ swajej rodnaj mowie. Swaja arhanizacyja, swaje spektakli ŭ rodnaj mowie napeŭna pojduć nam lohka i dojdziem da swajej mety. Nia treba nam bajacca, što ŭ sioletnim hodzie chacieła zaarhanizawać „Koło Młodzieży Polskiej" spektakl ŭ polskaj mowie, hrupa spalanizawanaj moładzi na čale z wučycielkaj polskaj u wioscy Bojdatach--i im heta nie ŭdałosia, nie ŭdałosia im dziela taho, što jany ŭzialisia za čužoje, nie swajo rodnaje, u čužoj polskaj mowie, dla nas niezrazumiełaj, a kali my adzin druhoha nia budziem mahčy razumieć, to my nikoli ničoha nie zaarhanizujem. Našym abawiazkam jość arhanizawać swajo rodnaje biełaruskaje.

Da pracy Biełaruskaja Sialanskaja Moładź na rodnaj niwie!

Małady Dub.

PATREBA ARHANIZACYJNAJ PRACY.

Subotniki, Lidzkaha paw. Naša Subotnickaja hmina, možna śmieła pachwalicca, jość nacyjanalna świedamaja biełaruskaja. Z našaj hminy pachodziać ludzi, jakija ŭ sučasnaści pracujuć nad adradžeńniem Biełaruskaha narodu ŭ centry henaha ruchu. U našaj hminie ruch biełaruski nia jość nowaj prajawaj, bo žyćcio biełaruskaje burlić u nas ad 1918 hodu. Žycharom našaj hminy tak-ža nia nowaściaj jość prašledawańnie Biełarusaŭ za biełaruskuju pracu. Biaz hetakich achwiaraŭ našaja hmina nie pražywaje doŭhich časoŭ. Ciapier jak raz źjaŭlajucca achwiarami biełaruskaha ruchu Feliks i Jazep Hryniuki z wioski Huta.

Ale nie zważajučy na świedamaść i biełaruski patryjatyzm, našaja hmina nia maje ani adnaje faktyčna biełaruskaj arhanizacyi, bo istnuje hurtok B. Inst. H. i K., ale farmalna. Pryčyna hetaha — biaździejnaść tych, katoryja mahli-b pracawać, ale nažal, nie pracujuć. Ale prydzie čas, kali žyćcio papływie pa-za imi, a ludzi adwiernucca ad ich z pahardaj.

Karaluk.

PACHOD ADMINISTRACYJNAJ UŁADY PROCIŬ KULTURNA-PRAŚWIETNAJ PRACY.

w. Šutawičy, Ašmianskaha paw. Pašla wielmi doŭhaha pierarywu, bo ad 19-II da 4-VI s. h. naš hurtok B. I. H. i K. byŭ pierarwaŭšy pracu na niwie kulturna-praświetnaj, ciapier uziaŭ na siabie światy abawiazak uznoŭ, jak i raniej, stawić spektakli-wiečaryny. I tak pastanawili, pakul što, paŭtaryć u paniadziełak 4 červienia, značа na druhi dzień prawasłaŭnaj Siomuchi, „Ptušku Ščaścia" Fr. Alachnowiča; jakraz u hety dzień, na našym mahilniku tradycyjna adbywajecca fest, my-ž hety dzień i chacieli wykarystać. Pasłali pa dazwoł 26 traŭnia, a praz apošni tydzień pierad pradstaŭleńniem razwučyli wyšej uspomnienuju štuku. Druhoha červienia wysłali pa dazwoł na pastarunak, ale jašče u hety čas, jak kazaŭ sam kamendant, dazwoł nie nadyšoŭ; treciaha červienia tak-ža pasłali, ale ŭ hety dzień toj samy rezultat atrymaŭsia, što i dnia papiaredniaha; 4 červienia, ŭ dzien pradstaŭleńnia pasłali telefanawać asabista da Starasty, ale pakul telefanawać, naš pasłaniec schadziŭ z pačatku na pastarunak dawiedacca, a nuž moža i pryjšoŭ dazwoł? Pradša, što papytaŭšysia, zdajecca, dyžurnaha pastarunku, toj adkazaŭ, što dazwoł jošč i jaho ŭžo pawioz palicyjant Turak na rowary. Tady my chutka ŭzialisia da pracy nad scenaj, naniali hrymiroŭščyka,muzykantaŭ,(jany praŭda byli raniej zhodžany), adnym słowam hatawalisia da pradstaŭleńnia. Pastarunkowy pryjechaŭ u Šutawičy, u hurtok Instytutu, ale staršyni nia było doma, byŭ na feście, za toje byŭ sekretar, dyk jon „hety dazwoł" nia ŭručyŭ sekretaru, a chacieŭ kaniečnie addać staršyni. Praŭda, jon zaraz pajechaŭ na fest u Sukniewičy, tam usie našyja siabry abstupili jaho i źwiarnulisia z prośbaj, kab jon addaŭ dazwoł, ale jon skazaŭ, što pryjedzie zaraz sam i ŭruča na miejscy jaho.

Zaraz pamału pačali ryzychodzic z festu, kab paśpieć na pradstaŭleńnie ŭ Šutawičy. Pryšła 4 hadzina. Scena była ŭžo hatowa, ludziej ŭžo nadyšło mnoha, a ŭ niezabawie pryjechaŭ i hrymiroŭščyk, tolki ŭsiaho adnaho palicyjanta z dazwołam nia było.

Prychodzić piataja i šostaja hadzina, a palicyjanta—jak niama, tak i niama, narešcie pasłali pa jaho i praz hadzinu ŭdałosia znajšci jaho ŭ susiedniaj wioscy. I akurat była 6 hadzina i 45 minut, jak palicyjant pryhyŭ na miesca pradstaŭleńnia. Prybyŭšy ŭ humno, uśmichnuŭsia, pabačyŭšy artystaŭ zahrymirawanych. Bilety jašče nie pradawalisia. Pakapaŭšysia ŭ swajoj sumcy, wyniaŭ „dazwoł" takoha źmiestu:

Oszmiańskie Starostwo Powiatowe
L. dz. 218—VI.
W sprawie przedstawienia teatralnego w Szutowiczach.
Oszmiana, dn. 1—VI 1928 roku.

Do Koła Białoruskiego Instytutu Gospodarki i Kultury w SZUTOWICZACH.

W odpowiedzi na pismo z dnia 26—V 1928 r. L. dz. 13 w sprawie przedmiotowej zawiadamiam, iż wobec nieprzedłożenia mi składu zespołu teatralnego, — zezwolenia nie udzielam. Starosta (Z. Kowalewski).

Z boku Starasty zusim farmalna zroblena, wysłali prośbu 26—V 28 h., a adkaz dnia 1—VI 28 h., tolki čamu heta P. Starosta raniej nie patrabawaŭ takoj farmalnaści? Dziakawać Bohu ŭžo pastawili 10 pradstaŭleńniaŭ i takoj farmalnaści nia było, a na 11 pradstaŭleńni patrebawali, ale my za heta ničoha nia majem, raz treba, to treba, my heta ŭsio zrobim!

Ale my adno wialikuju kryŭdu majem na Smarhonski pastarunak. Niaŭžo naš pastarunak maje taki zahad atrymliwać pawiedamleńni wysłanyja z dnia 1—VI, a daručać 4—VI a hadzinie 6 i 45 minut wiečaram, nia hledziačy na toje, što my zwaračywalisia z zapytańniem ab pazwaleńni dnia 2 i 3 červienia? A mo' heta pošta winawata, što trymaje pakiety, wysłanyja Starostwam, pa 4 dni?

Panočki palicyjanty! Našto wy nas abmanywajecie, kažučy, što dazwoł jość, kali jaho ŭzapraŭdnaści niama? Kab-ža wy nam skazali raniej, što dazwołu niama, to my i muzykantam admowili i hrymiroŭščyka nie najmali-b, a tak-ža i nad scenaj nie pracawali. Ciapier chto-ž nam źwiernie hetyja hrošy, jakija my wydali muzykantam, hrymiroŭščyku i ahułam na pryhatoŭku pradstaŭleńnia?

Siabra.

Z Wilni.

Jubilej Litoŭskaj hazety „Vilniaus Aidas." 14 červienia wyjšaŭ 500 numar uspomnienaj litoŭskaj časopisi. Z hetaj pryčyny jubilejny numar wyjšaŭ u pawialičanym farmacie, u jakim źmieščany až niekulki artykułaŭ adpawiednaha da jubileju źmiestu. „Vilniaus Aidas" jość najbolšaj litoŭskaj hazetaj u Wilni, bo wychodziačaj try razy ŭ tydzień.

Redakcyja „Biel. Krynicy" z pryčyny jubileju „Wilniaus Aidas" žadaje pamysnaha razwoju litoŭskaha drukawanaha słowa ŭ našym krai, a hałoŭnaje žadaje, kab skazaŭ R. Mackievičius, kančajučy jubilejnuju stačciu, Snapok uspaminaŭ",—kab 1000 numar „Wilniaus Aidas" wyjšaŭ u Wolnaj stalicy rodnaha kraju.

Niešta nieparazumielisia. Polskija hazety niadaŭna pawiedamili ab kanfiskacie hazety „Vytis", jakaja wydajecca ŭ litoŭskaj mowie, ale ŭ duchu polskim i, wiedama, za polskija hrošy. Sapraŭdy, dziŭnaje nieparazumieńnie!

Z kraju.

Asadniki—siaŭcy sekciarstwa. Endeckaja hazeta „Nowe Życie" źmiaščaje karespandencyju z Jeziorаŭ, Horadzienskaha paw., u jakoj aŭtar skaržycca na asadnikaŭ u Aziorach, što jany ŭtrymliwajuć znosiny z worahami wiery katalickaj. Da biblijateki asadnickaj prychodziać časopisi kirunku wolnadumnaści. Widočna niekatoryja asadniki, piša „N. Ž.", ciahnuć u masonskija łožy.

Padajučy hetuju wiestku, pieraściarahajem našaje hramadzianstwa, kab nie paddawalisia ŭpływam biaźwieryja asadnikaŭ.

Piśmo ŭ Redakcyju.

Wielmi Pawažany hr. Redaktar!

U imia sprawiadliwaści prašu źmiaścić niżej padanaje:

U numary 23 „Głos Wilenski" źmiaściŭ karespandencyju niejkaha p. Fl. Gajewskiego z Ławaryšak, u jakoj miž inšym piša, što staršynia Bieł. Instytutu Hasp. i Kult. u Adamčukoch u tawarystwie druhich asob, budučy ŭ niećwiarozym stanie,wyłamaŭ kaścielny płot, za što p. Kwiatkoŭski, kamandant tutejšaha pastarunku, śpisaŭ na mianie pratakoł. Prociŭ hetaha złosnaha napadu na hurtok Bieł. Inst. H. i Kult., a razam na maju asobu 70-ci hadowaha starca, jakaja pawodle słoŭ karespandenta-łhuna mieła adbywaćspacer pa kaścielnym świntary,— publična protestuju, i padčorkiwaju, što ja, jak starejšy ŭžo čaławiek, nijakich awanturničych spaceraŭ nie ŭprаŭlaŭ.

Złosny napad na hurtok Bieł. In. Hasp. i Kult. u Adamčukoch i na mianie, jak jaho staršyniu, jość zwyčajnaj brachniОj z endeckaha łahieru.

Adnačasna treba padčorknuć, što nam, Biełarusam-ławaryskim, až nadta dobra znany jość pseŭdonim „Fl. Gajewskiego". Dochtaru, aćwierazisia z jadu nienawiści!

Franciśak Jankoŭski,

Staršynia hurtka Bieł. Inst. Has. i Kult. u Adumčukoch.

U niadzielu dnia 24 červienia 1928 hodu adbudziecca ŭ w. Šutawičach, Ašmianskaha paw.,

SPEKTAKL-WIEČARYNA,

ładžanaja Šutaŭskim hurtkom Biełar. Instytutu Hasp. i Kultury.

U prahramu wiečaryny uwachodziać:
I. PAŬLINKA — ŭ 2 akt. J. Kupały
II. ZARUČYNY PAŬLINKI — ŭ 1 akt. Fr. Alachnowiča.
III. SKOKI.

Pačatak a 4 hadz. dnia pa paŭdni.

Urad Hurtka.

Nawahradzkaja Biełaruskaja Himnazija,

pryroda - matematyčnaha typu, z čatyrmia pieršymi praŭnymi klasami, zawiedamlaje ab nastupnym:

1. Baćki, jakija choćuć addać u Himnaziju z 1928-29 školu hodu swaich dziaciej, składajuć prośby ab pryniaćci, dałučajučy da ich: 1. metryku naradžeńnia; 2) paświedčańnie ab zdaroŭi, wydadzienaje praz školnaha doktara na padstawie ahladu; 3) paświedčańnie ab paŭtornym pryśpešy wospy, i 4) apošniaje školnaje paświedčańnie ab nawucy.

2. Astatni termin padačy prośbaŭ — 25 červienia 1928 h. Zajawy, uniesienyja pašla hetaha terminu, razhladacca nia buduć.

3. Dyrekcyja maje prawa dapuścić da ŭstupnaha ekzamienu tolki tych kandydataŭ, jakija nia pieraraśli na 1 červienia h. h. pradbačanych prawam hadoŭ:

da I kl. — 12, II — 13, III — 14, IV — 16, V — 17, VI — 18 i VII — 19 hadoŭ. Kandydatam, pierarosšym hetyja hady, patrebny dazwoł Wilenskaj Kuratoryi.

4. Zhodna z nowymi prawiłami, pryjmo ŭ Himnazju adbywajecca narmalna wiasnoju, u wosień-ža ekzamieny mohuć być tolki z dazwołu Kuratoryi. Prośby ab dapuščeńni da ekzamienaŭ wasieńnich padajucca na imia Wilenskaj Kuratoryi praz Dyrekcyju Himnazii nie paźniej 10 žniŭnia 1928 hodu.

5. Ustupnyja ekzamieny ŭ I klasu adbuducca 27 červienia ŭ 8 hadzinie i 28 červienia ŭ 10 hadzinie; u klasy-ž ad II da VII — 25, 26, 27 i 28 červienia h. h.

6. Kandydaty da klasy VIII prośby ab pryjmie pawinny padać na imia Dyrekcyi Himnazii nie paźniej 15 červienia h. h.

7. Pry Himnazii majucca kursy dla wučniaŭ i wučanic.

Dyrekcyja Himnazii.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im Fr. Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič.